

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija*

Vår dato:

03.11.2023

Vår referanse

2023/6013

Deres dato:

15.06.2023

Deres referanse

202306349

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Telefonnummer til saksbehandler

Per Olav Aslaksen, 77 64 22 01

Miljøfaglig uttalelse - konsesjon - Loppa - Sørbotnelva - Jomfrudalsvatnet - Brattnesvatnet - uttak av vann og regulering til produksjon av settefisk, postsmolt og matfisk

Statsforvalteren viser til deres oversendelse datert 15.06.2023, med søknad om uttak av vann og regulering av Sørbotnelva, Jomfrudalsvatnet og Brattnesvatnet i Loppa kommune, til produksjon av settefisk, postsmolt og matfisk. Vi viser også til e-post datert 20.09.2023, med generell utsettelse av høringsfrist til 3.11.2023, med begrunnelse i at befaring vil gjennomføres våren 2024.

Statsforvalteren fremmer innsigelse og merknader til følgende deler av søknaden:

Innsigelse:

- Kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold i KU for Jomfrudalselva og Brattnesvatnet
- Kunnskapsgrunnlag for akvatisk miljø i Sørbotnvassdraget og Jomfrudalselva er ikke godt nok for å vurdere elevenes potensial og funksjon for anadrom fisk, og dermed konsekvenser for anadrom fisk.
- Søknaden er i strid med miljømål for vannforekomst Nusfjorden bekkefelt til sjø. Miljømålet følger av regional vannforvaltningsplan og fremgår av Vann-Nett.
- Søknaden er i konflikt med drivingslei/flyttelei i reinbeitedistrikt 28 Cukcavuotna.

Merknader:

- Utredningen av konsekvenser for naturmangfold ved Sørbotnelva er ikke tilstrekkelig, da den for arter ikke er oppdatert i forhold til norsk rødliste for arter som kom i 2021.
- Søknaden gir ingen opplysninger om fisk eller andre akvatiske opplysninger oppstrøms dam i Brattnesvassdraget.
- Virkning av minstevannføring på 10 l/s fra Jomfrudalsvatnet om vinteren er usikker.
- Det er ikke lagt opp til minstevannføring i Sørbotnelva. Søker beskriver likevel en fiskepassasje gjennom dam. Statsforvalteren har vanskelig å se hvordan det kan etableres en fiskepassasje uten at det også slippes vann.
- Det må vurderes om kravene i vannforskriften § 12 for å tillate ny aktivitet og nye inngrep i strid med miljømålene, er oppfylt.
- Semi-naturlig eng (VU) kan bli berørt av bygging av anlegget i reguleringsplanen Sandbakken industriområde.

Bakgrunn

I deres oversendelse orienterer dere om at Glacier Salmon AS søker om å etablere et kombinert settefisk- og matfiskanlegg basert på resirkuleringsteknologi, med årlig produksjon på inntil 4,5 millioner smolt. Total årlig produksjon er beregnet til 20 000 tonn.

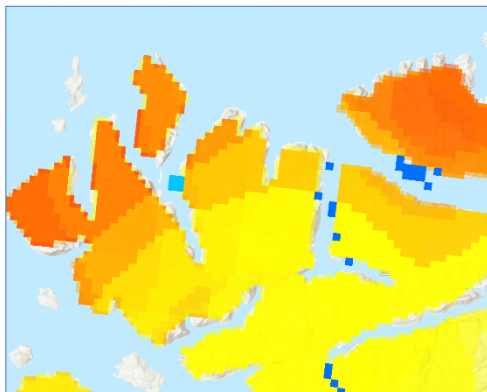
- Det søkes om konsesjonsbehandling av uttak av vann fra Sørbotnelva, Jomfrudalsvatnet og Brattnesvatnet på inntil 45 m³/s (750 l/s).
- Det søkes om regulering av Jomfrudalsvatnet mellom HRV 122,5 moh og LRV 122 moh.
- Det søkes om regulering av Brattnesvatnet mellom HRV 55 moh og LRV 47,5 moh.
- Det skal slippes minstevassføring fra Jomfrudalsvatnet tilsvarende 10 l/s om vinteren og 50 l/s om sommeren.

Naturmangfold på land

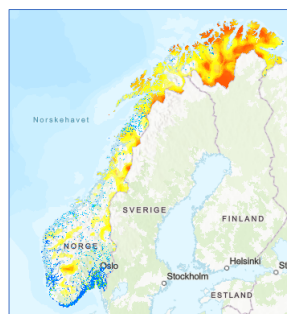
Kunnskapsgrunnlaget og konsekvensutredningen

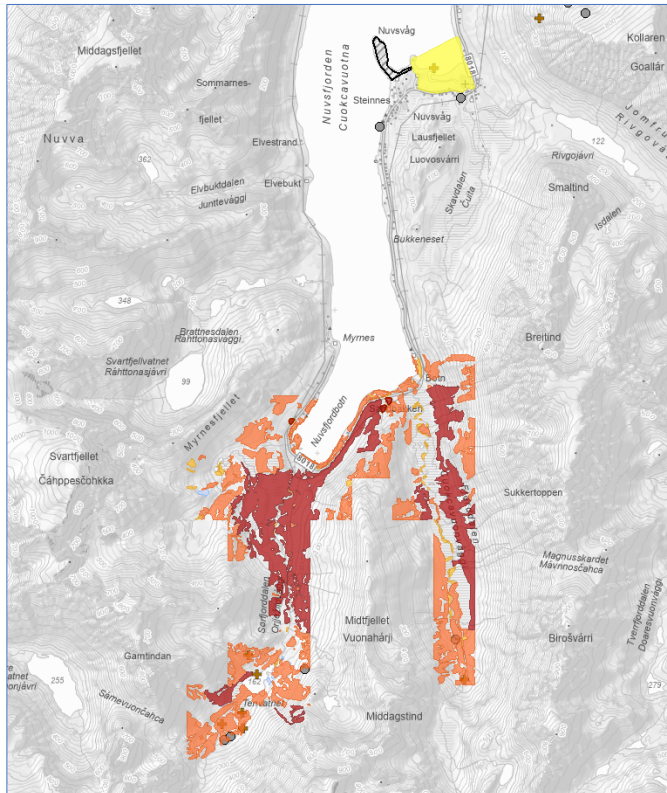
Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget har vi vurdert at det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om naturmangfold på land, spesielt når det gjelder Brattnesvatnet og Jomfrudalsvatnet. Forskrift om konsekvensutredninger § 17 uttaler som følger: «*Konsekvensutredningen skal ta utgangspunkt i relevant og tilgjengelig informasjon. Hvis det mangler informasjon om viktige forhold, skal slik informasjon innhentes. Utredninger og feltundersøkelser skal følge anerkjent metodikk og utføres av personer med relevant faglig kompetanse.*» Veileder til KU-forskriften (M-1941, kap. 1.2) er også klar på at kartlegging av kunnskapsgrunnlaget innen naturmangfold innebærer både søk i eksisterende databaser og innhenting av ny kunnskap. Hovedregelen er at det skal gjøres ny feltkartlegging av naturmangfold. Bare unntaksvis kan eksisterende kunnskap gi tilstrekkelig informasjon.

Vi kan ikke se at det er foretatt ny kartlegging i felt av naturtyper eller arter ved Brattnesvatnet og Jomfrudalselva (Naturbase/Artskart).

Figur 1 og 2: Kart som viser kartleggingsmangler i Loppa og Norge.

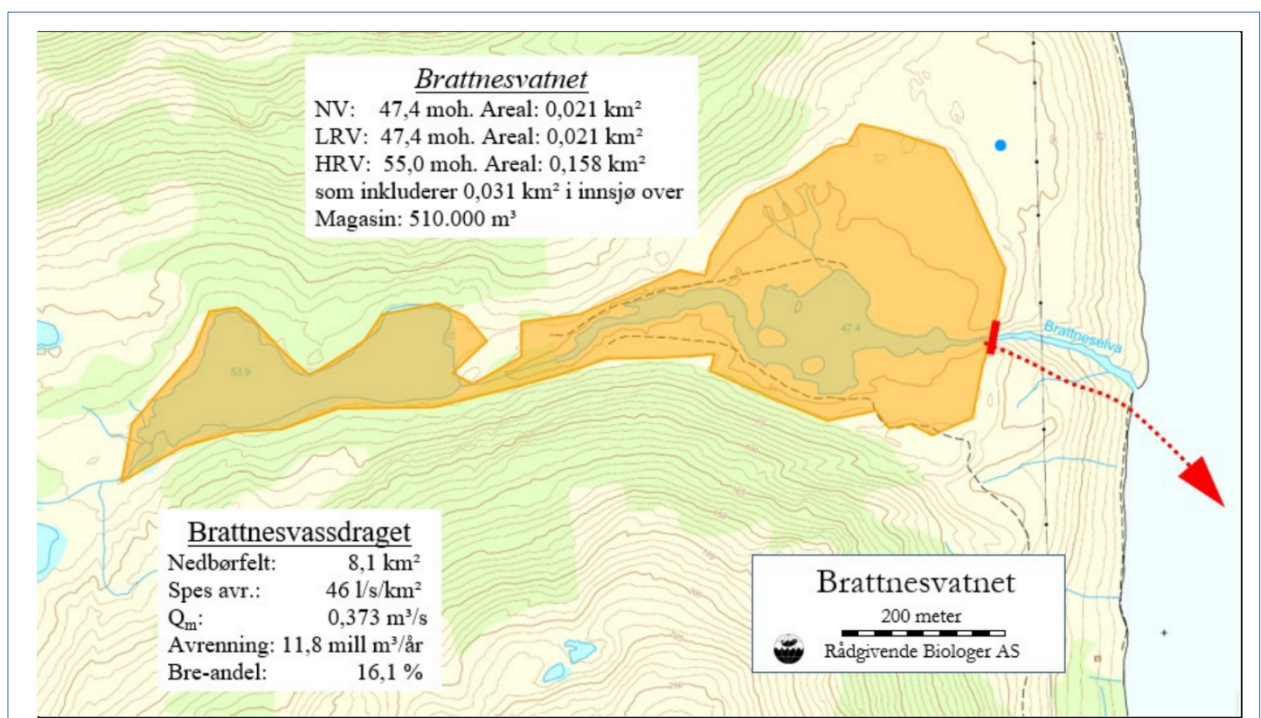

Figur 3: Utsnitt fra Naturbasen som viser kartlagte naturtyper og arter innenfor utredningsområdet.

Brattnesvatnet

Statsforvalteren har innsigelse til at det ved Brattnesvatnet er store arealer som blir demmet opp, uten at områdene er kartlagt for naturmangfold (Naturbase, Artskart).

Figur 4: Kart over områder som foreslås neddemmet ved Brattnesvatnet (fra søknad om konsesjon).

Jomfrudalsvatnet

Langs sjø i området der det foreslås tiltak i tilknytning til Jomfrudalsvatnet er det kartlagt strandeng (VU) med lokal verdi (C-verdi). Strandeng er i oppdatert rødliste for naturtyper (2018) vurdert til en trua og sårbar naturtype. Trua naturtyper har alltid stor verdi, jf. verditabell for naturmangfold.

Naturtyper etter HB13 og HB19		C-lokaliteter av naturtyper kartlagt etter DN-HB13	Nær truede naturtyper (NT) med B- og C-verdi	Sterkt (EN) og kritisk truede (CR) naturtyper med C-verdi	Sterkt (EN) og kritisk truede (CR) naturtyper med A- og B-verdi
		C-lokaliteter av naturtyper kartlagt etter DN-HB19	B-lokaliteter av naturtyper kartlagt etter DN-HB13 B-lokaliteter av naturtyper kartlagt etter DN-HB19 som ikke er av vesentlig regional verdi (konkret vurdering nødvendig)	Sårbare naturtyper (VU) med B- og C-verdi A-lokaliteter av naturtyper kartlagt etter DN-HB13, inkl. nær truede naturtyper (NT) A og B-lokaliteter for naturtyper kartlagt etter DN-HB19, inkludert A-lokalitet av nær truede naturtyper (NT)	Sårbare naturtyper (VU) med A-verdi

Figur 5: Verditabell for naturmangfold – veileder til forskrift om konsekvensutredning (Miljødirektoratet).

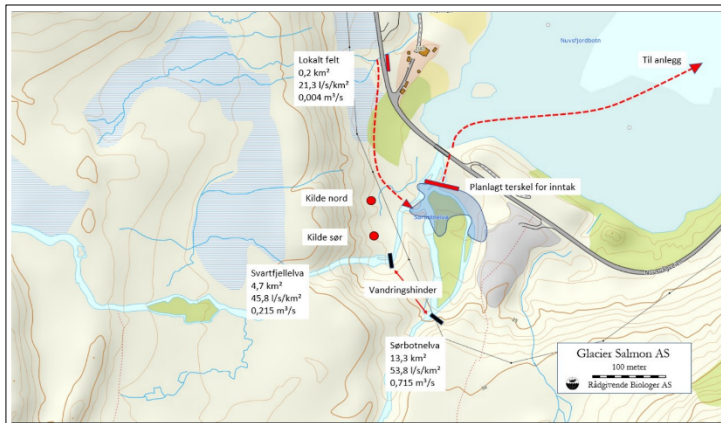
Det planlegges her tiltak uten at områdene er naturtypekartlagt etter Miljødirektoratets instruks og eksisterende kunnskap er heller ikke brukt aktivt i konsekvensvurderingen. I dette området ser vi det er kartlagt en naturtype i 1998. Vi mener at kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold her er foreldet og ikke gjelder hele utredningsområdet. I faktaark for havstranda (BN00028187) er det nevnt at det finnes sanddyner i området. Det er derfor sannsynlig at det finnes trua / viktige naturtyper og arter som ikke er kartlagt i området.

Jomfrudalsvatnet vil demmes opp 0,5 høydemeter. Vi kan ikke se at det er kartlagt naturmangfold i disse områdene, og vi har derfor innsigelse til at kunnskapsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig.

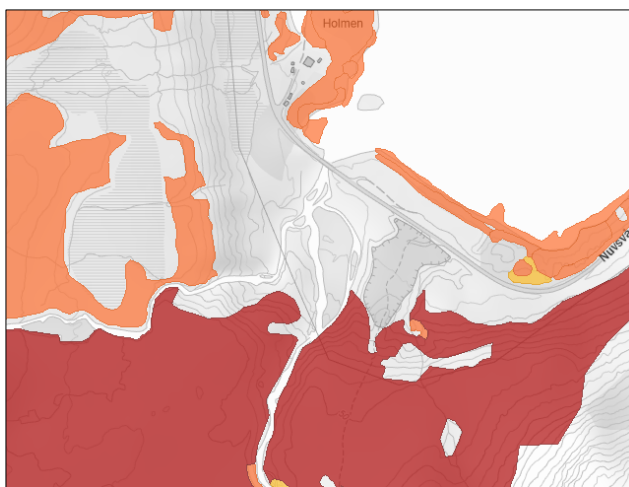
Sørbotnelva

Ved Sørbotnelva er det kartlagt naturtyper etter Miljødirektoratets instruks, og kunnskapsgrunnlaget for naturtyper vurderes som tilstrekkelig. Når det gjelder arter er denne ikke oppdatert i forhold til norsk rødliste for arter som kom i 2021. Vi ser at flere av artene som er nevnt i konsekvensutredningen, er rødlistede, samtidig som det er nevnt at det ikke finnes rødlistearter innenfor utredningsområdet. Vi mener at utredningen ikke er tilstrekkelig, da den ikke har tatt hensyn til oppdatert rødliste for arter (2021). Arter som feilaktig er nevnt som ikke rødlistede er: reinrose (NT) og kantlyng (VU). Vi mener derfor at konsekvensutredningen ikke har benyttet eksisterende kunnskap ved vurdering av virkningene av tiltaket.

Det ser ikke ut til at det er registrert viktige naturtyper etter Miljødirektoratets instruks i de områdene som blir demmet opp ved Sørbotnelva.

Figur 6: Områder som blir neddemmet ved Sørbotnvassdraget (fra søknad om konsesjon).

Figur 7: Utsnitt av kartlagte naturtyper (KU-verdi) ved Sørbotnelvutløpet.

Anlegg – og reguleringsplan

Det foreligger en reguleringsplan kalt Sandbakken industriområde der et område er regulert til kombinert bebyggelse og anleggsformål. Statsforvalteren har merknader til at semi-naturlig eng som er en truet naturtype kan bli berørt av bygging av et anlegg jf. kartlegging av naturtyper i 2020, publisert 2021.

Akvatisk miljø

Eksisterende kunnskap om akvatisk miljø i vassdragene er mangelfull. Dette gjør at grunnlag for å vurdere virkninger av planlagte inngrep i vassdragene også er svakt.

Brattneselva

Søknaden inneholder ikke opplysninger om fisk eller andre akvatiske organismer oppstrøms planlagt dam i Brattnesvassdraget.

Sørbotnelva

Sørbotnelva er ikke registrert som vassdrag med bestand av anadrom fisk. Søknaden oppgir likevel at det er «god» bestand av sjøørret i nedre del av Sørbotnvassdraget. I søknaden gjøres det videre rede for en generell antakelse om at det i små anadrome vassdrag må være en produksjon på minst 1000 smolt årlig for at en bestand skal kunne ha tilstrekkelig genetisk mangfold og være bærekraftig

over tid. Potensial for produksjon av smolt i Sørbotnelva er beregnet til 600-800 smolt årlig. Søker konkluderer ut fra dette at produksjonen er for lav til å opprettholde en livskraftig bestand.

En masteroppgave utført i Verdalselva viser metapopulasjonsdynamikk hos sjørret mellom flere sidebekker i vassdraget (Lund 2020). Statsforvalteren kjenner ikke til tilsvarende studier på sjørret i små vassdrag med utløp til sjø. I en rapport fra Norce (Pulg m.fl. 2021 - LFI-rapport nr: 376) er imidlertid verdi av små vassdrag for laks diskutert: *Selv om de enkelte vassdragene er små, vil summen av vassdragene i en region kunne gi habitat til populasjoner og metapopulasjoner av villaks. Laksehabitatet i små kystvassdrag kan sammenlignes med mindre sideelver til et stort laksevassdrag. Selv om hvert enkelt lite vassdrag ikke nødvendigvis har stedege bestander som er stabile over tid, så er de mindre vassdragene en del av det naturlige habitatet til laks og vil kunne gi et betydelig bidrag til den samlede produksjonen.* At små vassdrag kan ha tilsvarende funksjon for sjørret kan ikke utelukkes.

Siden det oppgis av bestanden av sjørret i Sørbotnelva i dag vurderes som god, til tross for begrenset produksjonsareal, indikerer dette at vassdraget har en reell funksjon for anadrom fisk. Utveksling av genetisk materiale mellom flere vassdrag kan bidra til å opprettholde genetisk mangfold i små populasjoner over et større område.

Søknad oppgir at gyteområder i Sørbotnvassdraget ligger opp mot vandringshinder, og at gyteområder vil bestå ved etablering av inntaksmagasin med topp på kote 4. Det foreligger imidlertid ingen bonitering av potensielle gyteområder. Statsforvalteren har sammenlignet antydnet neddemmet område, vist i figur 5 i søknaden, med flybilder. Ut fra dette vil en kulp like nedstrøms samløp mellom Svartfjell elva og Sørbotnelva inngå i planlagt inntaksmagasin. Hvorvidt dette er en egnet gytekulp eller om det finnes andre egnede gyteområder innenfor planlagt magasin, er vanskelig å bedømme kun ut fra flybilde. Om aktuelle gyteområder demmes ned vil dette kunne ha avgjørende betydning for fiskeproduksjonen i et lite og sårbart system.

Om produksjon i Sørbotnelva svekkes som følge av utbygging, kan man ikke utelukke at dette også svekker overlevelseshemulighet for sjørret i andre vassdrag i området, som alene ikke kan opprettholde livskraftige bestander. Avbøtende tiltak med fri vandringsvei, og opprettholdelse av gyte- og oppvekstarealer må derfor sikres om det skal kunne gis konsesjon. Statsforvalteren mener at kunnskapsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig til å gjøre slike vurderinger, og det er nødvendig med nye feltundersøkelser for avklaring av vassdragets faktiske funksjon og verdi for fisk.

Jomfrudalselva

Jomfrudalselva er registrert med bestand av anadrom fisk, men det foreligger ingen opplysninger om bestandens størrelse og tilstand. I søknaden er det også påpekt at det er usikkert hvorvidt anadrom fisk har vandringsmulighet forbi Nuvsvågveien i dag.

Om Nuvsvågveien faktisk utgjør et vandringshinder er dette en menneskeskapt påvirkning, som i seg selv ikke er et argument for å avskrive verdi for anadrom fisk. Det utføres i dag utbedring av mange slike vandringshinder for å avbøte negativ påvirkning. Elvas verdi og potensial for fiskeproduksjon bør derfor vurderes uten å legge vekt på et eventuelt vandringshinder. Statsforvalteren savner en vurdering av potensial for produksjon av anadrom fisk i Jomfrudalselva.

For å styrke grunnlaget for vurdering av vassdragenes individuelle og samlede betydning for fiskeproduksjon bør det minimum gjennomføres bonitering og fiskeundersøkelser i Jomfrudalselva og Sørbotnelva, før konsesjonssøknaden ferdigbehandles. Elvenes verdi i en større sammenheng bør også vurderes. For Brattneselva nedstrøms planlagt dam deler vi søkers vurdering av potensial

for fiskeproduksjon, og ser ikke behov for ytterligere undersøkelser. For Brattneselva oppstrøms dam bør det innhentes informasjon om forekomst av fisk.

Minstevannføring

211-114-R Nusfjorden bekkefelt til sjø

Brattneselva tilhører vannforekomst *211-114-R Nusfjorden bekkefelt til sjø*. Vann-Nett angir at økologisk tilstand er svært god. Tilstandsklassifiseringen er basert på en analyse av at det ikke er kjente menneskelige påvirkninger. Det foreligger ikke data for biologiske, hydromorfologiske eller fysisk-kjemiske kvalitetselement. Kjemisk tilstand er ukjent. Fastsatte miljømål er svært god økologisk og god kjemisk tilstand. Uten nye inngrep forventes miljømålene å bli nådd.

Søknaden presenterer tall for dager med og uten overløp ved dam. Fremlagte data og opplysninger underbygger at utbygging av Brattneselva vil medføre fraføring av alt vann nedstrøms dam i store deler av året de fleste år. I tillegg vil utbygging medføre omfattende hydromorfologiske inngrep i vassdraget.

Også bekken som søkes overført til Sørbotnvassdraget tilhører vannforekomst *211-114-R Nusfjorden bekkefelt til sjø*. Overføringen vil innebære tørrlegging av bekken nedstrøms inntakspunkt.

Statsforvalteren mener at det ikke vil være mulig å nå miljømål for økologisk tilstand for berørte strekninger i Nusfjorden bekkefelt til sjø, ved utbygging som omsøkt. Dette kommer også fram av konsesjonssøknaden. Om miljømål ikke blir nådd vil vannforskriften § 12 komme til anvendelse. Dette betyr at gjennomførbare avbøtende tiltak må vurderes og iverksettes, og det må også vurderes alternativ lokalisering. Vannforskriften § 12 forutsetter også at det gjøres en vurdering av overordnet samfunnsnytte målt opp mot tap av naturkvalitet ved vurdering av om utbygging kan tillates.

211-112-R Sørfjorddalen bekkefelt

Sørbotnvassdraget til hører vannforekomst *211-112-R Sørfjorddalen bekkefelt*. Vann-Nett angir at økologisk tilstand er svært god. Tilstandsklassifiseringen er basert på en analyse av at det ikke er kjente menneskeskapte påvirkninger. Det foreligger ikke data for biologiske, hydromorfologiske eller fysisk-kjemiske kvalitetselement. Kjemisk tilstand er ukjent. Fastsatte miljømål er svært god økologisk og god kjemisk tilstand. Uten nye inngrep forventes miljømålene å bli nådd.

Søker opplyser at det ikke planlegges minstevannføring i Sørbotnvassdraget, siden inntaksterskel vil ligge i sjøkanten. Søknaden beskriver likevel behov for å etablere en passasje for sjørret gjennom bunnen i inntaksterskelen. Statsforvalteren har vanskelig å se hvordan det kan etableres en fiskepassasje uten at det også slippes vann. Hvordan søker planlegger å få dette til kommer ikke fram.

211-28-R Jomfrudalselva

Vann-Nett angir at økologisk tilstand vannforekomst *211-28-R Jomfrudalselva* er god. Tilstandsklassifiseringen er basert på en analyse av at det ikke er kjente menneskelige påvirkninger, og faglig vurdering av tilstand for kvalitetselement fisk. Fastsatte miljømål er god økologisk og god kjemisk tilstand. På grunn av manglende informasjon er risiko for oppnåelse av miljømål vurdert som usikker.

Søker har foreslått minstevannføring i Jomfrudalselva på 50 l/s om sommeren og 10 l/s om vinteren. I søknaden vises det til at avrenning fra restfelt på ca. 5 km² vil gjøre at redusert vannføring i Jomfrudalselva knapt vil være merkbar. Nedbørsfeltet til Jomfrudalsvannet er imidlertid nesten

dobbelt så stort som restfeltet. Vi stiller derfor spørsmål ved denne vurderingen. Søknaden synes ikke å ha vurdert hvordan en minstevannføring på 10 l/s (+5 l/s) om vinteren faktisk vil virke i vassdraget, sammenlignet med alminnelig lavvannføring og 5-persentil vinter. Vi tenker her spesielt på risiko for innfrysing og isdannelse på strekning før samløp med restfeltet.

Reindrift

Omsøkte tiltak vil berøre Reinbeitedistrikt 28 Cukcavuotna. Det går en drivingslei-/flyttelei gjennom de omsøkte områdene. Terrenget i distriktet er preget av høye, bratte tinder, og det legger store begrensinger på hvor det er mulig å flytte med rein. Inngrep i form av faste installasjoner og regulering av vannstanden i de omsøkte områder vil skape hindringer i forbindelse med flytteprosessen gjennom disse områdene. Konsekvensen for distriktet vil være at flyttleien ikke kan benyttes i den grad det skjer i dag. Dette vil føre til at store deler av sommerbeite/kalvings områder vil bli utilgjengelige.

Drivingslei-/flyttelei utgjør livsnerven i reindriften og er helt nødvendig for å kunne flytte/drive rein mellom ulike årstidsbeiter. Drivingslei-/flyttelei har et spesielt vern jf. § 22 i reindriftsloven.

Tiltaket vil føre til store driftsulemper, svært stor negativ påvirkning på reindriftenes særverdifunksjon og komme i konflikt med nasjonal reindriftsinteresse. Statsforvalteren har innsigelse til forslaget.

Statsforvalteren vil minne om at sameloven kap.4 omtaler en plikt til å konsultere berørte samiske interesser i saker om beslutninger eller tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte.

Konsultasjonsplikten påhviler vedtaksmyndigheten. Det er gitt ut en veileder som gir nærmere informasjon om hvordan konsultasjoner skal gjennomføres, opprinnelig rettet mot kommuner, men den omtaler blant annet også hva som kan være følgene av at konsultasjonsplikten ikke overholdes.

Veilederen finnes her:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e61425c39d6c46eabf448d1d2ebb71d2/veileder-for-kommuner-og-fylkeskommuner-om-konsultasjoner-med-samiske-interesser.pdf>

Statsforvalteren forbeholder seg anledning til å komme med tilleggsuttalelse etter gjennomført befaringsvaren 2024.

Med hilsen

Lisa Bjørnsdatter Helgason (e.f.)
Miljødirektør

Per Olav Aslaksen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent